

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Heikki Toivola

WINDFALL-VEROTUS SUOMALAISSA ENERGIAYHTIÖISSÄ

Liiketalous
2023

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Heikki Toivola
Opinnäytetyön nimi	Windfall-verotus suomalaisissa energiayhtiöissä
Vuosi	2023
Kieli	Suomi
Sivumäärä	44
Ohjaaja	Harri Lehtimäki

Osa sähkömarkkinoilla toimivista yhtiöistä on hyötynyt energiakriisin aikaisista korkeista hinnoista, sillä sähkön tuotantokustannukset eivät ole nousseet yhtä nopeasti. Ylisuuria tuottoja pyritään leikkaamaan Suomessa väliaikaisen voittoveron eli windfall-veron avulla. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten windfall-vero vaikuttaa suomalaisiin sähkömarkkinoilla toimiviin energiayhtiöihin sekä miten ehdotettu verotus eroaa muiden Euroopan unionin maiden windfall-verotuksesta. Lisäksi tutkimuksessa verrataan ehdotettua veromallia hyvän verotuksen ominaispiirteisiin.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu sähkömarkkinoista, windfall-verosta sekä hyvän verojärjestelmän ominaisuuksista. Teoriakappaleissa käydään läpi keskeimpiä asioita sähkömarkkinoilta sekä esitellään erillisissä kappaleissa Suomen ehdotettu verotusmalli sekä valittujen EU-maiden toimet ylisuurien tuottojen leikkaamiseen. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena, jossa primääriaineisto hankittiin haastattelun avulla. Aineiston analysointi toteutettiin sisälönanalyysinä.

Analysoidusta aineistosta saatiin selville veron vaikutuksia kohdeyritykseen sekä muihin energiayhtiöihin. Vero on herättänyt paljon keskustelua investointien heikentymisestä, mutta keskustelu pohjautuu usein ajatukseen siitä, että veron voimassaoloaika olisi ehdotettua pidempi. Suomen veromalli on sattumanvaraisempi kuin muiden Euroopan unionin maiden asettamat tuottokatot, mutta verosuunnittelun avulla suomalaisten yhtiöiden on mahdollista keventää veron aiheuttamaa taakkaa. Windfall-veroa voidaan pitää hyvän veron ominaispiirteiden mukaisena alan toimijoiden kritiikistä huolimatta. Tutkimuksen tuloksena saatiin luotua yleinen käsitys siitä, miten windfall-vero vaikuttaa suomalaisiin sähkömarkkinoilla toimiviin energiayhtiöihin.

ABSTRACT

Author	Heikki Toivola
Title	Windfall taxation in Finnish energy companies
Year	2023
Language	Finnish
Pages	44
Name of Supervisor	Harri Lehtimäki

Some companies operating in the electricity markets have benefited from higher electricity prices during the energy crisis because production costs have not risen as quickly. Finland is trying to cut the sudden profits of these companies with a one-time profit tax called windfall tax. This study aimed to find out how windfall tax affects Finnish firms operating in electricity markets and how the proposed tax in Finland differs from the windfall taxation in other European Union countries. In addition, this study compares the proposed taxation to characteristics of a good taxation.

The theoretical framework consists of electricity market, windfall taxation and the basics of a good tax. The theoretical study examines the main elements of electricity market and separate chapters examines Finland's proposed windfall taxation and the actions of the EU countries' to cut the high profits. This study was carried out as a qualitative study where the primary material was collected through an interview. The analysis of the material was carried out as a content analysis.

The analyzed material showed the effects of windfall tax to the target company and other energy firms. The tax has sparked a lot of discussion about the weakening of investments, but the discussion is often based on the idea that the taxation period would be longer than proposed. Finland's tax model is more arbitrary than the price caps set by other European countries, but with the help of tax planning it is possible for companies to lighten the burden caused by the tax. Even though windfall tax has received a lot of criticism from the industry, the windfall tax can be considered to be in line with the characteristics of a good tax. As a result, this study created a general understanding of how the windfall tax affects energy companies operating in the Finnish electricity market.

Keywords electricity markets, windfall taxation, energy sector, profit tax

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	7
1.1	Tutkimuksen taustat ja tavoitteet	7
1.2	Tutkimusongelma ja aiheen rajaus	8
1.3	Tutkimusmenetelmät, aineisto ja rakenne.....	8
2	SÄHKÖMARKKINAT SUOMESSA.....	10
2.1	Sähköntuotanto	10
2.2	Sähkönkulutus.....	11
2.3	Sähkön hintaan vaikuttavat tekijät Suomessa.....	12
2.4	Sähköpörssi	13
2.4.1	Fyysiset markkinat.....	13
2.4.2	Johdannaismarkkinat	14
3	WINDFALL-VEROTUS	16
3.1	Windfall-vero suomalaisissa sähköalan yrityksissä	17
3.2	Verotaso Suomessa ja EU:n tuottokattomalli.....	18
3.3	Veron oletetut vaikutukset energia-alalla	20
3.3.1	Investoinnit ja kilpailukyky	20
3.3.2	Sähkömarkkinat.....	21
3.3.3	Julkinen talous.....	22
3.4	Hyvän verojärjestelmän ominaisuudet.....	22
4	EU-MAIDEN TOIMET YLISUURIEN TUOTTOJEN LEIKKAAMISEEN	25
4.1	Ruotsi	25
4.2	Tanska	26
4.3	Saksa	27
5	TUTKIMUSTULOKSET	29
5.1	Haastattelun rakenne ja kohdeyrityksen esittely	29

5.2	Haastattelun tulokset	30
5.3	Valtioiden toimien erot.....	31
6	YHTEENVETO	33
6.1	Johtopäätökset	33
6.2	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	35
6.3	Jatkotutkimusehdotukset	37
	LÄHTEET	38

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Suomen sähköntuotanto.	11
Kuvio 2. Verotason laskentakaava.	18
Kuvio 3. Tuottokaton toimintamalli.	20

1 JOHDANTO

Euroopan unionin ja valtioiden asettamat tavoitteet energiantuotannon vihreästä siirtymästä sekä fossiilisista polttoaineista luopuminen ovat tämän hetken ydinkysymyksiä energiapolitiikassa (ks. esim. Työ- ja elinkeinoministeriö 2022a). Vihreä siirtymä vaatii energiayhtiöiltä tulevaisuuden ja nykyhetken investointeja. Yleinen kustannusten nousu näkyy myös sähkömarkkinoilla, mikä on osaltaan nostanut joidenkin energiayhtiöiden tulosta. Suomessakin näitä voittoja pyritään verottamaan väliaikaisella voittoverolla, jotta valtion asettamat tukitoimet kuluttajille korkean sähkön hinnoista johtuvasta ahdingosta saadaan rahoitettua. Suomessa ehdotettu verotusmalli pyritään toteuttamaan siten, ettei siitä aiheutuisi häiriöitä sähkömarkkinoilla tai vaikuttaisi yritysten investointikykyyn. Aihe on kuitenkin herättänyt keskustelua (ks. esim. Yle 2022) energia-alan toimijoiden keskuudessa, jossa esiin nousee huolet veron jatkuvuudesta ja sen vaikutuksista tulevaisuuden investointeihin.

1.1 Tutkimuksen taustat ja tavoitteet

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia Suomessa voimaantulevaksi esitettyä sähköalan väliaikaista voittoveroa, jäljempänä windfall-vero, ja sen vaikutuksia suomalaisiin sähkömarkkinoilla toimiviin energiayhtiöihin. Tutkimuksessa vertaillaan myös Suomen ja valittujen EU-maiden windfall-verotuksen keskeisimpiä eroja, sekä tarkastellaan hyvän verotuksen ominaispiirteitä suhteessa ehdotettuun windfall-eroon. Tutkimus toteutetaan Hallituksen esityksen (320/2022) sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden väliaikaisia voittoveroja koskevaksi lainsäädännöksi pohjalta, sillä laki ei tutkimuksen tekohetkellä ole voimassa.

Hallituksen esitys eduskunnalle sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisia voittoveroja koskevaksi lainsäädännöksi taustalla on Euroopan unionin neuvoston antama asetus (A 2022/1854) koskien energian korkeiden hintojen hätä-

toimenpiteitä, jäljempänä EU-asetus. Ehdotuksen tärkeimpiä tavoitetta on vähentää kuluttajille aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia johtuen korkeista energianhinnoista (HE 320/2022, 5).

Hallituksen esityksessä olevat lakimuutokset on tarkoitettu tulevan voimaan mahdollisimman pian. Lakeja sovellettaisiin vuodelta 2023 toimitettavassa verotuksessa. Laki sisältää kuitenkin poikkeuksen lain soveltamiseen myös vuonna 2024, mikäli verovelvollisen tilikausi ei pääty vuoden 2023 aikana tai verovelvollinen on muuttanut tilikauttaan esityksen antamisen jälkeen niin, että vuoden 2023 tilikauden päättymisajankohta on aikaistunut (HE 320/2022).

1.2 Tutkimusongelma ja aiheen rajaus

Tutkimuksessa selvitetään windfall-verotuksen vaikutuksia suomalaisiin sähkömarkkinoilla toimiviin energiayhtiöihin sekä selvitetään keskeisimmät erot Suomen verotusmallin ja valittujen EU-maiden verotusmallien välillä. Empiriaosassa tutkitaan myös, voidaanko Suomen ehdotettua verotusmallia pitää hyvän verotusjärjestelmän ominaispiirteiden mallien mukaisena. Työ rajataan sähkömarkkinoilla toimiviin energiayhtiöihin, joihin windfall-vero kohdistuu. Tutkimuksen teoriaosaan valittiin maat, joissa on otettu käyttöön laki tai tehty lakiehdotus, jolla leikataan sähkömarkkinoilla toimivien yritysten ylituottoja.

Tutkimuksen tutkimuskysymyksenä on, miten windfall-vero vaikuttaa sähkömarkkinoilla toimiviin energiayhtiöihin? Lisäksi tutkimuksen avulla halutaan selvittää, voidaanko Suomen verotusmallia pitää hyvän verotuksen mallien mukaisena sekä mitkä ovat keskeisimmät erot EU-maiden toimissa leikata sähköalan yritysten ylituottoja.

1.3 Tutkimusmenetelmät, aineisto ja rakenne

Tutkimus toteutetaan kvalitatiivisena tutkimuksena. Juuti & Puusa (2020) mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on pyrkiä ymmärtämään jotakin ilmiötä

tutkittavien henkilöiden kokemusten tai käsitysten perusteella. Kvalitatiivinen tutkimus ei pyri löytämään vastauksia vaan erilaisia näkökulmia, joista ilmiötä tulisi tarkastella (Juuti & Puusa 2020). Kvalitatiivinen tutkimusosuus toteutetaan haastatteluilla energiayhtiölle, sekä muilla saatavilla olevilla aineistoilla, mistä pyritään saamaan vastauksia tutkittavaan ilmiöön mahdollisimman monesta näkökulmasta. Haastattelu rakentuu teoriakappaleissa esitettyjen aiheiden ympärille. Haastattelussa pyritään saamaan vastauksia verotuksen vaikutuksista energia-alaan sekä kyseiseen yritykseen ja selvittämään täyttääkö windfall-vero yrityksen mielestä hyvän verotuksen ominaispiirteitä. Haastatteluista saadut aineistot analysoidaan sisällönanalyysina.

Tutkimuksen teoreettinen aineisto koostuu kirjallisuudesta, verkkojulkaisuista, muista tieteellisistä julkaisuista ja eri maiden lainsäädännöistä. Teoreettinen aineisto on enimmäkseen verkkojulkaisuja, sillä aiheesta saatavilla oleva kirjallisuus on todella rajallinen. Työn empiirisen osan aineistot koostuvat edellä mainituista haastatteluista sekä hallituksen lausuntopyyntöjen vastauksista, jossa energia-alan toimijat arvioivat ehdotettua veroa.

Tutkimus koostuu teoreettisesta ja empiirisestä osasta. Teoriaosuus sisältää kolme kappaletta. Teoriaosan ensimmäisessä kappaleessa esitellään sähkömarkkinoiden rakennetta, kotimaisen tuotannon ja kulutuksen määriä, sähkön hintaan vaikuttavia tekijöitä sekä sähköpörssin keskeistä toimintaa. Toisessa teoriakappaleessa käsitellään windfall-verotusta sähköalan yrityksissä Suomessa, sen vaikutuksia yrityksiin, investointeihin, julkiseen talouteen ja sähkömarkkinoihin. Kolmannessa teoriakappaleessa esitellään kolmen eri maan malleja leikata sähköntuottajien yli-tuottoja saatavilla olevien tietojen perusteella. Empiirinen osuus alkaa viidennestä kappaleesta, jossa esitellään kohdeyritys ja haastateltavat henkilöt sekä haastatteluista saadut vastaukset. Kuudennessa kappaleessa esitetään keskeisimmät johtopäätökset sekä arvioidaan tutkimusta kvalitatiivisen tutkimuksen kriteerejä käyttäen. Kappaleen lopussa esitetään mahdolliset jatkotutkimusehdotukset.

2 SÄHKÖMARKKINAT SUOMESSA

Kappaleessa käydään läpi sähkömarkkinatilannetta Suomessa, sähköntuotantoa sekä kulutusta ja niihin liittyviä tekijöitä. Kappaleessa selvitetään sähkön hinnan muodostumista tukkumarkkinoilla, mikä avaa syitä joidenkin markkinatoimijoiden suurille tuotoille. Kappaleen lopussa esitellään sähköpörssin toimintaa sekä esitellään muutamia erilaisia sähköpörssissä kaupankäynnin kohteena olevia tuotteita.

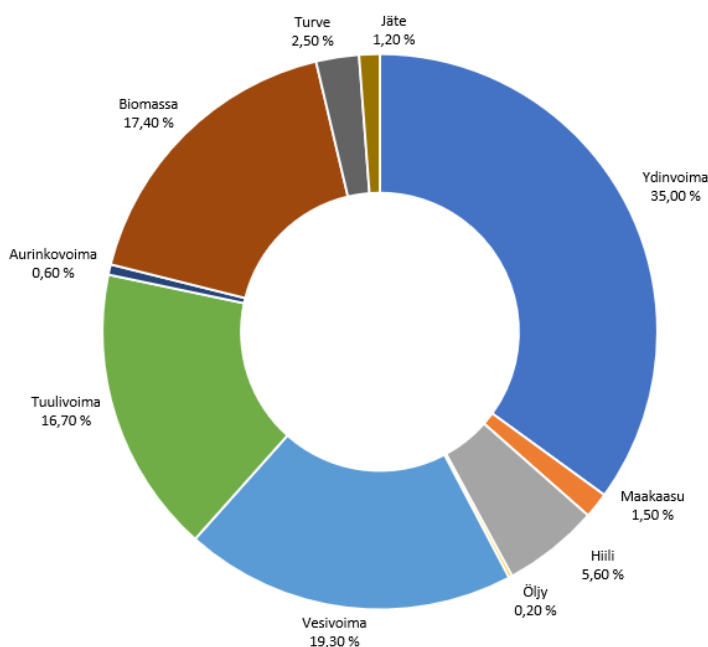
Vuoden 2022 lopulla Suomi on päässyt luopumaan lähes kokonaan Venäjältä tuodusta energiasta. Ennen Venäjältä tuotiin Suomeen noin kolmannes Suomessa käytettävästä energiasta. Suomen irtautumisen Venäjältä tuodusta energiasta mahdollisti kattava varautuminen ja johdonmukaiset toimet. Keski-Euroopan maista monet ovat edelleen vaikeuksissa, sillä ne ovat riippuvaisia Venäjästä kaasu- ja öljyputkien vuoksi. Tämä riippuvuus näkyy myös Euroopan sähkömarkkinoilla, sillä Keski-Euroopassa sähköntuotanto on todella kaasuriippuvaista. Suomen energia-alan investoinnit ovat auttaneet saavuttamaan sähkömavaraisuuden vuositasolla, mutta edelleen tarvitaan ulkomaanyhteyksiä, jotta talvikauden kulutus saadaan katettua. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022b.)

Suomi on osa eurooppalaisia tukkusähkömarkkinoita sekä pohjoismaisten välistä sähköjärjestelmää. Suomessa sähkökauppaa käydään suurin osin Nord Pool-sähkömarkkinoilla sekä EPEX Spot-sähkömarkkinoilla. Kuten muillakin markkinoilla, sähkömarkkinoilla hyödykkeen hinta muodostuu kysynnän ja tarjonnan perusteella. Markkinoilla muodostuva hinta ohjaa markkinatoimijoita lyhyellä aikavälillä tuotanto- ja kulutuspäätöksissä sekä pitkällä aikavälillä investointipäätöksissä. (Fingrid 2022.)

2.1 Sähköntuotanto

Suomen sähköntuotantoa voidaan pitää monipuolisena. Kuviosta 1 nähdään, että tuotantomuotoja on käytössä monipuolisesti. Huomioitavaa on, että kuvio 1 ei sisällä nettotuontia. Energiategiällisyyden (2022) julkaiseman raportin mukaan säh-

köä tuotettiin vuonna 2022 yhteensä 69 terawattituntia. Suomen sähköntuotannosta hiilidioksidineutraalia oli 89 % ja uusiutuvia 54 %. Energiaviraston (2022) raportin mukaan yksi tärkein lisäys Suomen sähköntuotantokapasiteetin kannalta on vuonna 2023 käyttöönotettava Olkiluodon kolmas ydinvoimalaitosyksikkö. Päästöttömän energian tuotanto kasvaa Suomessa ja sen voidaan olettaa lisääntyvän, jotta asetetut tavoitteet vihreän siirtymän ja ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi toteutuvat (Valtioneuvosto 2021).

Kuvio 1. Suomen sähköntuotanto.

2.2 Sähkönkulutus

Suomessa sähkön kokonaiskäyttö vuonna 2022 oli 82 terawattituntia. Kokonaiskäytöstä teollisuuden osuus oli 44 %, joka on 6 % vähemmän kuin vuoden 2021 sähkönkulutus. Muun kulutuksen osuus oli 52 %, mikä kattaa asumisen, maatalouden, palvelut sekä rakentamisen. Häviön osuus sähkönkulutuksesta oli 4 %. (Energiateollisuus 2022.)

Kriisien aikana sähkön hinnat ovat nousseet huomattavasti. Suomessa sähköenergia maksoi vuoden 2022 kolmannella neljänneksellä 40–60 % enemmän kuin edeltävänä vuonna (Tilastokeskus 2022). Hintojen nousun vuoksi Euroopan unioni ja valtiot ovat pyrkineet löytämään keinoja helpottamaan kotitalouksien sekä yritysten korkeista hinnoista johtuvaa taakkaa. Reiss & White (2008) mukaan erityisesti julkinen paine sekä sähkön korkeat hinnat pienentävät sähkön kulutusta. Sähköyhtiöt sekä valtio ovat jakaneet energiakriisin aikaan ohjeita kuluttajille energiansäästöön liittyen. Energian kulutus väheni ennakkotietojen mukaan vuoden 2022 aikana 5 % edellisvuoteen verrattuna (Tilastokeskus 2023a).

2.3 Sähkön hintaan vaikuttavat tekijät Suomessa

Sähkön hinta määräytyy Pohjoismaissa kysynnän ja tarjonnan mukaan ja markkinoita voidaan pitää vahvasti riippuvaisina vesivoimasta. Pohjoismaisesta vesivoimasta yli 90 % sijaitsee Ruotsissa ja Norjassa. Vesivoimalla voidaan tuottaa edullista sähköä hyvissä vesitilanteissa. Eri hinta-alueiden rajalliset siirtokapasiteetit eivät aina kuitenkaan mahdollista edullisen sähkön siirtämistä Suomeen. Tällöin Suomen aluehinta nousee Pohjoismaiden systeemihintaa korkeammaksi. (Omavoima 2022.)

Valtiovarainministeriön (2022) työryhmän muistiossa todetaan, että sähkömarkkinoilla sähkön tukkumarkkinahinta määräytyy kalleimman tuotannossa olevan tuotantomuodon muuttuvien kustannusten mukaan, asettaen rajatuotantomuodon. Tämän vuoksi joidenkin sähköntuottajien tuotot ovat nousseet kriisin aikana, sillä tuotantomuodot, joiden muuttuvat tuotantokulut eivät nouse saavat korkeamman hinnan sähkön tukkumarkkinahinnasta (Valtiovarainministeriö 2022). Siirtoyhteysien parantumisen vuoksi myös hiililauhteella tai maakaasulla tuotettu sähkö vaikuttaa hintaan Pohjoismaissa. Suomen aluehintaan vaikuttavat myös erilaiset huoltotoimenpiteet ydinvoimaloissa ja siirtoyhteysissä, sääolosuhteet sekä yllättävät vikaantumiset (Omavoima 2022).

2.4 Sähköpörssi

Sähköpörssi on sähkön markkinapaikka, jossa sähkölle muodostuu tukkuhinta. Sähköpörssi toimii kauppapaikkana sähkölle, kuten arvopaperipörssi osakemarkkinoilla. Sähkön tukkuhinta määräytyy kaikkien osto- ja myyntitarjousten leikkauspisteessä. Kauppaa käydään kahdella tapaa, fyysisillä markkinoilla tai finanssimarkkinoilla. Pohjoismaissa sähkökauppaa käydään suurin osin Nord Pool-sähköpörssissä, sekä johdannaiskauppaa NASDAQ Commodities-pörssissä. (Energiateollisuus & Fingrid 2009, 11–12.)

2.4.1 Fyysiset markkinat

Kaupankäynti sähkön fyysisillä markkinoilla, eli Spot-markkinoilla, johtaa aina sähkön toimitukseen. Spot-markkinoilla hinta määräytyy seuraavalle päivälle kysynnän ja tarjonnan mukaan. Sähkön fyysiset pörssimarkkinat voidaan jakaa kahteen markkinaan, mitkä ovat Elspot- ja Elbas-markkinat. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2012, 43.)

Elspot-markkinoilla käydään kauppaa sähkön fyysisestä toimituksesta seuraavalle päivälle. Spot-markkinatoimijat lähettävät osto- ja myyntitarjouksensa nimettömästi, jonka jälkeen Nord Pool vahvistaa hinnat ja toteutuneet kaupat. Huutokaupan sulkeutumisen jälkeen Nord Pool yhdistää osto- ja myyntitarjoukset tunneittain käyriksi, joista lasketaan jokaisen tunnin kysynnän ja tarjonnan tasapainopiste. Tasapainopisteessä oleva hinta on sähkön systeemihinta, joka on jokaiselle markkinaosapuolelle sama. Alueiden siirtotarpeen ollessa pienempi kuin käytettävissä oleva siirtokapasiteetti, muodostuu jokaiselle alueelle sama hinta. Siirtotarpeesta ja siirtokapasiteetista johtuvista syistä hinnat kuitenkin usein muuttuvat muodostaen aluehintoja. Ylitarjonta-alueella sähkön hinta laskee ja alijäämäalueella hinta nousee. (Nord Pool 2020a; Elinkeinoelämän keskusliitto 2012, 43–45.)

Elbas-markkinat ovat päivänsisäinen markkina, jossa kauppaa käydään ympäri vuoden. Markkinatoimijoiden tasapainoon pääsy on yhä haastavampaa Elspot-markkinoiden sulkeutumisen jälkeen, minkä vuoksi Elbas-markkinat ovat nousseet

tärkeäksi kauppapaikaksi. Päivänsisäiset markkinat myös auttavat toimijoita, jos tapahtuisi odottamattomia ongelmia. Elbas-markkinoilla pyritään kauppaan mahdollisimman lähellä sähkön fyysistä toimitusta. Päivänsisäinen kaupankäynti mahdollistaa toimijoiden sähkön tuotannon ja kulutuksen reaaliaikaisen tasapainottamisen. (Nord Pool 2020b; Scharff & Amelin 2016, 544–577.)

2.4.2 Johdannaismarkkinat

Johdannaismarkkinoita voidaan kuvailla sähkön finanssimarkkinoiksi. Johdannaiset ovat rahoitusinstrumentteja, joiden hinta muodostuu toisen kohde-etuuden mukaan, kuten toisen rahoitusinstrumentin tai hyödykkeen (Tilastokeskus 2023b). Johdannaisia ovat esimerkiksi tässä kappaleessa esiteltävät optiot ja futuurit, joita markkinatoimijat voivat ostaa suojautuakseen Spot-markkinoiden volatiliteeteilta. Pohjoismaissa merkittävin kauppapaikka sähköjohdannaisille on NASDAQ Commodities-pörssi.

Futuuri on sopimus velvollisuudesta ostaa tai myydä ennalta sovittu kohde-etuus ennalta sovittuna päivänä (Chisholm 2004). Futuureille on määrätty ennalta noudatettavat ehdot pörssin toimesta. Yksi tärkein puoli futuurimarkkinoissa on vastapuoliriksin eliminointi, minkä vuoksi johdannaispörssi vaatii vakuuksia. Markkinahintojen muutokset vähentävät tai lisäävät vakuusvaatimuksia eli vaikka yritys ei tekisi johdannaiskauppoja, voi vakuuksien määrä muuttua. Vakuuksilla turvataan riskit, jotka voivat aiheutua markkinatoimijoille, jos joku ei pystyisi suoriutumaan velvollisuuksistaan. (Fortum 2022.)

Yleisesti optioilla tarkoitetaan sopimusta, joka oikeuttaa haltijansa kohde-etuuden hankintaan tai myyntiin ennalta sovittuun aikaan ja hintaan. Optiot eroavat futuureista, sillä optiot antavat ostajalleen ainoastaan oikeuden ostaa kohde-etuuden, eikä velvoita tähän toisinkuin futuurit. Optioiden myyjällä kuitenkin on aina velvollisuus myydä tai ostaa kohde-etuus ennalta sovittuun hintaan ja ajankohtaan. Tappio- ja voittomarginaalit jakautuvat ostajan ja myyjän välillä eri tavoin. Option

ostajalla tappio rajautuu option hintaan, mutta option myyjän tappiopotentiaali on käytännössä rajaton. (Rothovius, Nikkinen, Sihvonen & Klemola 2013.)

3 WINDFALL-VEROTUS

Kappaleessa esitellään windfall-verotuksen täytäntöönpanoon liittyviä syitä sekä historiassa toteutuneita windfall-verotus tapauksia. Kappaleessa käsitellään windfall-verotuksen toimintamallia ja sen vaikuttavuutta suomalaisten sähkömarkkinoilla toimivien yritysten näkökulmasta sekä esitellään arvioita ehdotetun veron vaikutuksia eri sektoreihin. Kappaleessa esitetään myös EU-asetuksessa annettu vaihtoehto tuottojen leikkaamiseen, tuottokattomalli. Kappaleen lopussa esitellään hyvän verotuksen pääpiirteitä, joita käytetään empiriaosuudessa windfall-veroa arvioitaessa.

Energian hinnat ovat nousseet koko maailmassa, minkä vuoksi valtiot ovat pyrkineet löytämään keinoja helpottamaan tästä syntynyttä kuluttajien taloudellista taakkaa erilaisten tukien avulla. Suomessa Hallituksen esitys eduskunnalle sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisia voittoveroja koskevaksi lainsäädännöksi (HE 320/2022), säädettäisiin sähköalan yritysten verovuoden 2023 voittoihin kohdistuvasta 30 % suuruisesta väliaikaisesta voittoverosta, jota kutsutaan windfall-veroksi. Windfall-verolla tarkoitetaan yleensä kertaluontoista veroa, joka kohdistuu yritysten tekemään odottamattomaan ylisuureen voittoon, joka on syntynyt ilman yrityksen tekemiä investointeja ja taloudellisia päätöksiä (Verbruggen 2008, 3249).

Windfall-verotusta on käytetty historian saatossa ennenkin. Vuonna 1997 Yhdistyneessä kuningaskunnassa vero koski yleishyödyllisiä palveluita tarjoavia yrityksiä, jotka työväenpuoleen mukaan myytiin yksityiselle sektorille liian halvalla (Chennells 1997). Yhdysvalloissa windfall-vero oli käytössä vuosina 1980–1988 ja se kohdistettiin öljyteollisuuden toimijoihin, joiden tulot nousivat öljykriisin vuoksi (Lazzari 2006). Suomessa windfall-veroa ehdotettiin ensimmäisen kerran vuonna 2008, kun ydin- ja vesivoimalla tuotetun sähkön kannattavuus nousi samalla kun päästökauppa nosti fossiilisella energialla tuotetun sähkön hintaa. Samankaltaista veroa ehdotettiin vuonna 2013, mutta veroa ei toimeenpantu (Energiauutiset 2022). Windfall-vero on historiallisesti kohdistettu öljy- ja energiayhtiöihin sodista

tai muista kriiseistä syntyvistä syistä johtuen. Verotuksen tavoitteena on ollut hetkellisesti vaikuttaa markkinoihin, sekä kerätä lisätuottoja valtioille (Tax Foundation 2023).

3.1 Windfall-vero suomalaisissa sähköalan yrityksissä

Ehdotetun veron perusajatuksena pidetään, että vero kohdistuisi kaikkiin niihin Suomen markkinoilla sähköä tuottaviin tai sähköä tukku- tai vähittäismarkkinoilla myyviin yrityksiin, joiden toiminta ylittää vähäisen sähköliiketoiminnan rajan (HE 320/2022, 20). Työ- ja elinkeinoministeriön asetuksen sähköliiketoimintojen eriyttämisestä (1305/2019), 2 §:n mukaan merkitykseltään vähäisiksi sähköliiketoiminnoiksi katsotaan sähköliiketoimet, joiden liikevaihto on alle 10 % yhteisön tai laitoksen liikevaihdosta ja suuruudeltaan alle 500 000 euroa vuodessa (Finlex 2019).

Windfall-vero koskee yrityksen sähköliiketoiminnan tuloksen 10 % oman pääoman normaalituoton ylittävää osaa. Sähköliiketoiminnan veronalaista voittoa määritellessä, lasketaan liiketoiminnalle kuuluvien veronalaisten tulojen ja vähennyskelpoisten kulujen erotus. Tulojen veronalaisuus ja menojen sekä korkojen vähennyskelpoisuus määritellään elinkeinoverolain mukaan. Pääoman normaalituoton rajan tavoitteena on mahdollistaa investointien pääomatuoton verovapaus ja välttää negatiiviset vaikutukset sähkön tuotannon investointeihin. Suomen veromalli on keskuskauppakamarin mukaan monimutkainen sekä liikamitoitettu veron laskenta-ajan ollessa koko vuoden mittainen. (HE 320/2022, 22; Keskuskauppakamari 2023.)

Sähkömarkkinoilla toimivia yrityksiä verotetaan niiden oikeudellisesta muodosta riippumatta. Alalla toimii osakeyhtiöiden lisäksi ainakin kommandiittiyhtiöitä, joten verovelvollisuus määräytyisi tuloverotuksesta osittain poiketen. Windfall-vero tultaisiin määräämään kommandiittiyhtiölle, eikä sen yhtiömiehille, mikä poikkeaa kommandiittiyhtiöiden normaalista tuloverotuksesta, jossa tulot jaetaan verotettavaksi yhtiömiesten tulona. Konsernit verotettaisiin elinkeinoverotuksen periaatteiden mukaisesti jokaisen yrityksen sähköliiketoiminnan perusteella erikseen.

Konserniin kuuluminen on huomioitu veron laskentapohjassa sillä konserniin kuuluvat yritykset veron piirissä voivat mahdollisesti tasata voitollisia tai tappiollisia tuloksia. (HE 320/2022, 21–22.)

Verotuksen ulkopuolelle jää sähköverkkotoiminta sekä sähkön ja lämmön yhteistuotanto energian tuotantoon tai myyntiin. Verovelvollisuutta rajataan vähittäismyyjien kohdalla, jotka ostavat sähkön tukkumarkkinahintaan ja myyvät sen kulluttajille, sillä heille ei koeta tulevan yhtäläisiä ylituottoja kuin sähköntuottajille. Veron ulkopuolelle jää myös sellaiset vähittäismyyjät, jotka eivät ole osana konsernia tai osakkaana yrityksessä, jossa tuotetaan sähköä. (HE 320/2022, 20–21.)

3.2 Verotaso Suomessa ja EU:n tuottokattomalli

Ehdotetun windfall-veron suuruus veronalaisista voitoista on 30 %, joka maksettaisiin 20 % yhteisöveron lisäksi. Tällöin sähkötuotannon voittoihin kohdistuisi yhteensä 50 % verorasitus, niiden tuottojen osalta, jotka ylittävät omalle pääomalle määritellyn 10 % normaalituoton. Ehdotettua veroa laskettaessa on huomioitu EU-asetuksessa annettu tuottokatto niin, että vero leikkaisi voittoja vähintään yhtä paljon kuin tuottokatto. Kuviossa 2 on esitetty Suomen windfall-veron ja EU-asetuksen vastaavuuden arviointiin käytettyä laskentakaavaa. Kaavassa on oletettu sähkön tasoitetuksi kustannukseksi 40 euroa megawattitunnilta. Sähkön tasoitella kustannuksella tarkoitetaan sitä hintaa, jolla investoinnit saavat pääomakustannusta vastaavan voiton. (HE 320/2022, 22.)

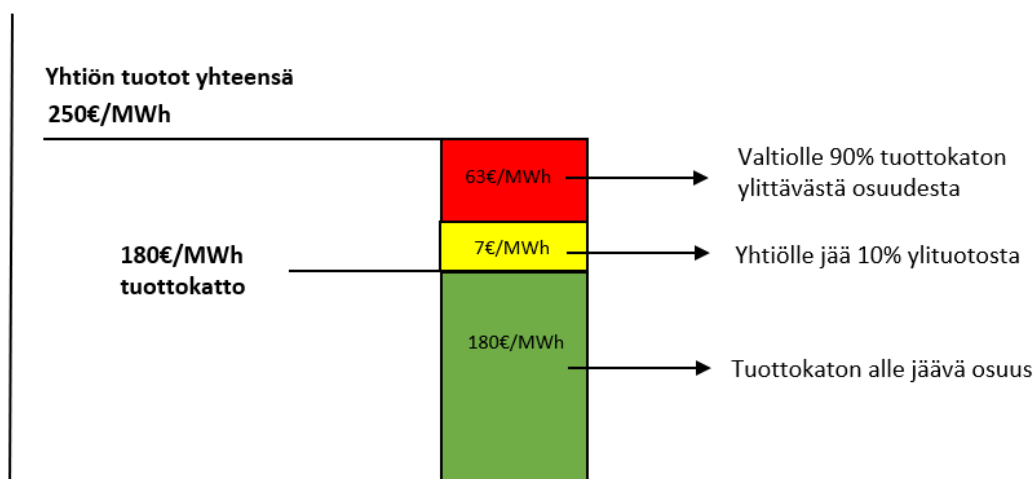
$$\text{verotaso} = (P - 180) * 0,9 * (1 - 0,2) P - 40$$

P = joulukuun 2022 ja kesäkuun 2023 välisen ajan Suomen aluehinnan keskiarvo päivää edeltävillä markkinoilla

Kuvio 2. Verotason laskentakaava.

EU-asetuksessa markkinatulojen ylärajaksi on asetettu 180 euroa megawattitunnilta. Ylärajan määrittämiseen on käytetty ennen vuoden 2022 helmikuun tukku-markkinoiden keskimääräisten huippuhintojen odotuksia, joiden oletettiin olevan alhaisemmat kuin asetettu yläraja. Asetuksessa oletetaan investointipäätösten perustuneen alhaisempiin tuotto-odotuksiin, joten markkinatulojen ylärajan asettaminen 180 euroon megawattitunnilta vastaa asetuksen mukaan tasoa, joka on selvästi korkeampi kuin markkinoiden alkuperäiset odotukset. Ylärajan määrittämisessä on huomioitu marginaali hintaan, jota tuottajat olisivat voineet kohtuudella odottaa. Tällä on pyritty varmistamaan, että yläraja ei ole ristiriidassa investointien kannattavuutta koskevan alkuperäisen arvioinnin kanssa. (A 2022/1854 Neuvoston asetus korkeisiin energianhintoihin liittyen.)

Energiateollisuuden (2023) julkaisussa huomautettiin, että Suomessa markkinahinta on ollut vuonna 2023 keskimäärin 80 euroa megawattitunnilta, jolloin ylituottoja ei EU-asetukseen verrattaessa ole syntynyt. Suomen veromalli on voimassa koko verovuoden ja arvioiden mukaan verottaa yrityksiä moninkertaisesti verrattuna muihin EU valtioihin, joissa veron voimassaoloaika on lyhyempi. Kuviossa 3 on esitetty esimerkkiluvuin EU:n tuottokattomallin toimintaa ja miten se leikkaisi yritysten ylituottoja.

Kuvio 3. Tuottokaton toimintamalli.

3.3 Veron oletetut vaikutukset energia-alalla

Hallituksen esityksessä (320/2022) ei ole tarkkoja arvioita vaikutuksista energia-alaan, sillä esityksessä ei nähdä veron vaikeuttavan toimijoiden tilannetta. Energia-alan toimijat ovat kuitenkin hallituksen lausuntopyynnöissä (VN/32728/2022) ilmaisseet huolensa veron vaikutuksista energia-alaan. Yleinen esiin nouseva mieliala on epävarmuus tulevaisuuden investointien verotuksesta, sekä kilpailukykyyn heikentymisestä verrattuna muihin maihin. Investoinnit ovat todella tärkeä osa vihreää siirtymää sekä kilpailuetu, jota Suomessa tarvitaan vastamaan nousevaan sähkönkysyntään.

3.3.1 Investoinnit ja kilpailukyky

Hallituksen esityksessä on arvioitu, että vero ei vaikuttaisi merkittävästi sähköalan yritysten investointikykyyn, koska vero kohdistuu vain yhdelle vuodelle. Aiemmat investointipäätökset oletetaan tehdyiksi alhaisempien hintojen perusteella, eikä tämän vuoksi nähdä vaikuttavan jo käynnistyneisiin investointeihin. Esityksessä arvioidaan, että vero ei myöskään vaikuta kilpailukykyyn, sillä investoinnit eivät arvioiden mukaan koe vaikutuksia. (HE 320/2022, 24.)

Hallituksen esityksen lausuntopyyntöjen (VN/32728/2022) vastauksissa yleisesti nousee kuitenkin energia-alan toimijoiden huoli investointikyvykkyydestä, sekä asetettujen ilmastotavoitteiden saavuttamisten lykkääntyminen veron vuoksi. Verotuksen pitkäjänteisyys ja ennustettavuus nähdään vaikuttavana tekijänä investointeihin, joten investointien epävarmuus nousee tulevaisuudessa, koska ei tiedetä miten tulevaisuudessa investointeja verottaa kriisitilanteissa. Baunsgaard & Vernon (2022) toteavat raportissaan, että kertaluontoinen windfall-vero voi heikentää tulevaisuuden investointinäkymiä sillä mahdolliset investointeja tekevät tahot ottavat huomioon mahdolliset verot tulevaisuudessa.

Lausunnoissa (VN/32728/2022) nousi myös esiin huoli kilpailukyvyn heikentymisestä veron vuoksi, jolloin Suomea ei saateta nähdä hyvänä kohteena sijoittaa puhtaaseen energiaan esimerkiksi Ruotsin rinnalla. Suomen sähkömarkkinat ovat käytännössä yhteinen muiden pohjoismaisten kanssa, jonka vuoksi esitetty vero heikentäisi koko maan kilpailukykyä suhteessa muihin maihin, ja ohjaa investointeja muihin maihin, joissa verotusta ei toteuta niin laajasti kuin Suomessa (VN/32728/2022). Työ- ja elinkeinoministeriön raportissa (2021, 15) sanotaan, että valtion poliittisten päätösten tulisi olla pitkälle tähtääviä, eikä horjuttaa yritysten investointitilannetta ja kaikkien toimijoiden tulisi tiedostaa miten erilaisten toimien vaikutus vaikuttaa investointeihin Suomessa ja Suomeen.

3.3.2 Sähkömarkkinat

Hallituksen esityksessä (2022/320, 24) arvioidaan että verolla ei olisi merkittävää vaikutusta sähkömarkkinoihin. Myös lausunnoissa (VN/32728/2022) energia-alan toimijat olivat samaa mieltä. Lausunnoissa kuitenkin nostettiin esiin, että itse sähkömarkkinoiden korkeisiin hintoihin vaikuttavaan tekijään, kotimaisen sähköntuotantokapasiteetin alijäämään, verolla voisi olla kielteinen vaikutus. Sähkömarkkinoihin vaikuttavat investoinnit, joita halutaan tehdä vihreässä siirtymässä. Sähköntuottajat, jotka pystyisivät nykytilanteessa tekemään investointeja, tekevät niitä vähemmän investointeihin käytettävän rahamäärän vähentyessä, jolloin ei

sähkömarkkinoilla sähkön hintaakaan saada laskemaan. Muutoksia sähkömarkkinoihin on kuitenkin oletettavissa, sillä Euroopan unionin komissio on ehdottanut muutoksia Euroopan unionin sähkömarkkinarakenteeseen (Euroopan komissio 2023).

3.3.3 Julkinen talous

Hallituksen esityksen (320/2022) mukaan verolla pyritään keräämään tuloja valtiolle 0,5–1,3 miljardia euroa. Talousvaliokunnan lausunnossa (72/2022) kuitenkin sanotaan, että nykyisillä sähkön hinnan ennusteilla tuottoarvio olisi vain 0,3–0,4 miljardia euroa. Talousvaliokunnan lausunnon (72/2022) mukaan verotuotot voitaisiin ohjata jo Suomessa käyttöönotettuihin sähkönkuluttajille suunnattuihin tukitoimiin (ks. esim. Energiavirasto 2023), sillä itse kuluttajan sähkön hintaan windfall-verolla ei ole vaikutusta. Julkisen talouden vaikutukset on tehty hallituksen esityksessä (320/2022, 23) arvioiden perusteella, perustuen sähkön hintakehitykseen vuorokausimarkkinoilla, hintatasosta tukku- ja vähittäismarkkinoilla, kotimaisen sähköntuotannon määrästä sekä toteutuvien suojausten ja pitkäaikaisten sähkösopimusten määrästä. Kaikkiin edellä mainittuihin tekijöihin liittyy paljon muuttuvia tekijöitä, jonka vuoksi myös verotuoton määrän arviointi on epävarmaa. Verotuottoarvion laskemiseen on käytetty oletuksia sähkön keskihinnasta vuorokausimarkkinoilla, sekä toimijoiden suojauksista, mitkä muuttuessaan vaikuttavat verotuottoon (HE 320/2022, 23).

3.4 Hyvän verojärjestelmän ominaisuudet

Smith määritteli jo vuonna 1776 hyvän verotusjärjestelmän neljäksi ominaisuudeksi tehokkuuden, oikeudenmukaisuuden, yksinkertaisuuden ja hallinnollisen toimivuuden (Smith 2000, 1103–1105). Edellä mainittuja ominaisuuksia on käytetty myös Suomessa hyvää verojärjestelmää kuvailtaessa (Valtiovarainministeriö 2010, 33–35). Myrskyn (2013, 77), mukaan mikään verojärjestelmä ei todellisuudessa voi olla vain ”hyvä” tai ”huono”, vaan jokainen verojärjestelmä voi olla sitä

vain jossakin suhteessa, ja on huomioitava, että käsitteet hyvä ja huono ovat itsessään suhdekäsitteitä. Empiriaosassa windfall-veroa verrataan kappaleessa esitettyihin kriteereihin.

Verotuksen tehokkuuden määritelmällä tarkoitetaan veron aiheuttamia väärentymiä. Tehokkaassa verossa jo suunnitteluvaiheessa pyritään minimoimaan väärentymät. Tehokkaassa verossa pyritään kohtelemaan verotuskohteita yhdenmuukaisesti, jottei vero ohjaa liikaa taloudellisia toimijoita. Investointien suhteen tehokas verotus pitää investoinnit neutraaleina, eli verotuksella ei ole vaikutusta investointien määrään tai ajankohtaan. Verorasituksen tulisi pysyä mahdollisimman samana jokaisen yhtiömuodon välillä. (Myrsky 2013, 80; Valtiovarainministeriö 2010, 33–34.)

Veron yksi tavoite on olla sosiaalisesti oikeudenmukainen sekä yhteiskunnallisesti oikeudenmukainen tulonjaossa. Tulonjako itsessään aiheuttaa väärentymiä tehokkuuteen. Näiden välille tulee löytää tasapaino, jolloin saadaan mahdollisimman vähän väärentymiä suhteessa tulonjakotavoitteeseen. Oikeudenmukaisuudella ei Myrskyn mukaan kuitenkaan ole yhtä ainoata vaihtoehtoa, vaan niitä on olemassa useita. (Myrsky 2013, 90.)

Valtiovarainministeriön (2010, 35–36) julkaisussa sanotaan, että yksinkertaisuudella tarkoitetaan verotuksen ennustettavuutta sekä läpinäkyvyyttä, jolloin toimijoiden on helpompi suunnitella miten verotus vaikuttaa tulevaisuuteen. Yksinkertainen vero helpottaa toimijoiden verovaikutusten arviointia, eikä vaadi lisää resursseja sekä laske sen myötä tehokkuutta (Valtiovarainministeriö 2010, 35–36). Valtiovarainministeriö (2023) kuitenkin huomauttaa uudemmassa julkaisussaan, että Suomen verojärjestelmää voidaan pitää osittain monimutkaisena, mikä vaikuttaa esimerkiksi läpinäkyvyyteen.

Veron keräys ja suoritus tulisi tehdä mahdollisimman pienillä kustannuksilla, jolloin se on hallinnollisesti toimiva ja tehokas. Yksinkertaistettu vero helpottaa yri-

tyksiä sen suorittamisessa eikä nosta kustannuksia. Kustannusten lisäksi tulee huomioida paljonko vero lisää työn määrää veromenettelyssä. (Myrsky 2013, 92; Valtiovarainministeriö 2010, 35–36.)

4 EU-MAIDEN TOIMET YLISUURIEN TUOTTOJEN LEIKKAAMISEEN

Windfall-vero tai tuottokatto on joko käytössä tai siitä on tehty lakiehdotus osassa Euroopan Unionin maista. Maiden väliset verotukselliset erot voivat olla suuria EU-asetuksessa annetun liikkumavaran vuoksi. Veron suuruus määräytyy monissa maissa toimialakohtaisesti. Tässä kappaleessa esitellään Ruotsin, Tanskan ja Saksan toimintamallit ylisuurien tuottojen leikkaamiseen sähkömarkkinoilla toimiville yrityksille. Toimet ylisuurien tuottojen leikkaamiseen ovat joko käytössä tai niistä on tehty lakiehdotus EU-asetuksen pohjalta. Kappaleessa esitetään tietoisesti ai-noastaan tietoja, joita on saatavilla tutkimuksen tekohetkellä.

4.1 Ruotsi

Ruotsissa on käytössä tuottokattomalli, joka on voimassa maaliskuusta kesäkuuhun ja ylituotot lasketaan EU:n antaman asetuksen mukaan, joista verotetaan 90 % veron perusteena olevasta tulosta. Vero koskee tuottoja, jotka ylittävät 1957 kruunua megawattitunnilta. Ylituoton määrittelyyn käytetään referenssihintana vuorokausimarkkinahintaa, ja lyhyen voimassaoloajan takia ylituotot tarkastetaan tuntikohtaisesti. Ruotsin mallissa verovelvollisia ovat käytännössä kaikki sähköntuottajat ja myyjät, pois lukien sähköntuottajat, jotka tuottavat sähköä joko demonstraatiohankkeissa, hybridivoimalaitoksissa, sähköntuotantolaitoksissa, joiden asennettu enimmäiskapasiteetti on yksi megawatti sekä aurinkolämpö- tai aurinkokennoenergialla tuotettu sähkö, minkä huipputeho on enintään yhden megawatin. (HE 320/2022, 27; Lagrådsremiss 2023, 47, 85.)

Ruotsissa sähköntuottajat ovat velvollisia rekisteröitymään Ruotsin verovirastoon sekä ilmoittamaan ylituotot verovirastolle ja maksamaan verot kuukausittain veron voimassaolon ajan (Skatteverket 2023). Yritysten hallinnollisen taakan arvioidaan vaihtelevan eri hinta-alueiden välillä. Hallituksen arvioiden mukaan on mahdollista, että Ruotsin hinta-alueilla 1 ja 2 hinta ei koskaan ylitä tuottokaton rajaa, jolloin näillä alueilla toimiville veron ilmoitusvelvollisuutta ei pidetä työläänä. Yri-

tykset, jotka toimivat alueilla, joilla hinta voi ylittää 1957 kruunua megawattitunnilta, arvioidaan hallinnollisen taakan olevan suurempi, sillä näiden yritysten tulee raportoida kyseisten tuntien tuotanto ja toimittaa dokumentit mahdollisista hintasuojauksista. (Lagrådsremiss 2023, 47.)

Tulokaton vaikutuksia on arvioitu julkisen sektorin, yritysten, ympäristön, viranomaisten ja sähköntuotannon investointien kannalta. Tulokaton arvioidaan tuovan valtiolle tuloja 150 miljoonaa kruunua. Yritysten kannalta arvioidaan hallinnollisia kuluja syntyvän 1600–12 800 kruunua riippuen millä hinta-alueella yritys toimii, mikä on yritysten mielestä aliarvioitu kustannus. Mahdollisuudet sähköntuotannon investoinneille arvioidaan edelleen olevan hyvät, eikä veron arvioida vaikuttavan itse sähkön tuotantoon. Ruotsalaiset energia-alan toimijat ovat kuitenkin sitä mieltä, että verotus uhkaa heikentää pitkän aikavälin investointihalukkuutta, sillä veron toimeenpano osoittaa sijoittajille riskin valtion puuttumisesta verotukseen. Viranomaisten toimintaan veron käyttöönoton arvioidaan tuovan kertaluonteisia kuluja esimerkiksi verovirastolle, joiden on tuotettava erilaisia lomakkeita ja digipalveluita verovelvollisten rekisteröintiä ja ilmoitusten antamista varten. (Lagrådsremiss 2023, 44–48.)

4.2 Tanska

Tanskassa ylisuuriin tuottoihin on ehdotettu kohdistettavan EU-asetuksen mukainen tuottokatto sähkölle, joka tuotetaan vuoden 2022 joulukuun ja vuoden 2023 kesäkuun välisenä aikana. Tuottokatto koskee yli yhden megawatin tuotantolaitoksia, joiden 180 euroa megawattitunnilta ylittävästä tulosta leikataan 90 % (HE 320/2022, 27). Sähköntuottajat ovat itse velvollisia maksamaan hintakaton ylittävät tulot verovirastolle. Hintakaton ylittävät tuotot lasketaan sähköntuottajan kokonaistuotoista kuukausikeskiarvona, jolloin maksuvelvollisuus on voimassa vain, jos kokonaistulot ylittävät asetetun tuottokaton. Tanskan hallitus ehdottaa lakiehdotuksessa, että tuottokatto koskee lähes kaikkia sähkön tuotantomuotoja. Poikkeuksia ovat alle yhden megawatin tuotantolaitokset, erilaiset yhteistuotantolai-

tokset, tietyt demonstraatiohankkeet, tietyt hybridilaitokset sekä tuotantolaitokset, jotka kuuluvat uusiutuvan energian lain tiettyjen tukijärjestelmien piiriin. (Ernst & Young 2023.)

Tanskassa on arvioitu tuottokaton vaikutuksia yrityksille, julkiseen sektoriin sekä viranomaisille. Väliaikaisia hallinnollisia toimia veron arvioidaan tuovan 750 energiayhtiölle, sillä ne joutuvat tekemään selvitykset ja ilmoitukset tuottokaton ylittävistä toteutuneista tuloista kuukausittain. Arvion mukaan hallinnollisia kustannuksia syntyy yrityskoon mukaan noin 200 000 eurosta 3 miljoonaan euroon neljännesvuosittain. Arvioon liittyy paljon epävarmuustekijöitä, minkä vuoksi kustannuksissa on niin suuri vaihteluväli. Julkiselle taloudelle tuloja on arvioitu kertyvän noin 50 miljoonaa euroa. Julkisen talouden tuottoja arvioitaessa on nostettu esiin empiirisen perustan puute. Tuottoihin vaikuttaa myös muuttuvat tekijät sähkön hinnoissa sekä lopullisen lakipäätöksen sisältö siitä, miten verotuloja kerätään. Verohallinnolle arvioidaan syntyvän kustannuksia vuosille 2022–2025 noin miljoona euroa. (HE 320/2022, 27; Folketinget 2023, 43–45.)

4.3 Saksa

Saksan sääntely on voimassa joulukuusta 2022 vuoden 2023 kesäkuuhun, sekä laki mahdollistaa tuottokaton jatkamista vuoden 2023 huhtikuun loppuun. Laissa asetetaan eri tuotantomuodoille eri kynnyksarvoja, joiden ylittävistä tuloista verotetaan 90 % (S&P Global 2022). Saksan lähestymistapaa suuriin voittoihin pidetään laajempaan kuin EU-asetuksessa annettua ohjeistusta. Richter, Bothe & Jansen (2022) mukaan Saksan mallissa ei pyritä verottamaan pelkästään poikkeustilanteesta johtuvia ylituottoja, vaan vero kohdistuu myös muihin tuottoihin, jotka eivät johdu tutkijoiden mukaan nykyisestä energiakriisistä. Saksan mallissa tuottokatto asetetaan sähköntuottajille tuotantomuodon mukaan, joka poikkeaa EU-asetuksessa ehdotetusta 180e/MWh kiinteästä hinnasta. Tuottokatto vaikuttaa käytännössä kaikkiin sähköntuotantomuotoihin, pois lukien alle yhden megawatin tehoiset tuotantolaitokset, sekä kivihiltä käyttävät tuotantolaitokset (S&P Global 2022).

Laissa eritellään sähkön hinnan suojaustoimet ennen ja jälkeen 1.11.2022 tehtyihin kauppoihin ja nämä huomioidaan eri tavoin ylituottoa laskettaessa, sillä yritykset saavat lisätä tai vähentää tietyn osan suojauskaupoista laskentakaavassa. Tavoitteena suojauskauppojen eriyttämisessä on estää yritysten keinot kiertää tuottokatto (HE 320/2022, 27). Ennen vuoden 2022 marraskuuta tehtyjen suojauskauppojen osalta vähennys perustuu suojauksen kohteena olevien maksujen nykyarvoon selvitysjakson sisällä. Marraskuun 2022 jälkeen tehdyt suojauskaupat tulee raportoida kantaverkkoyhtiölle ja ilmoitetut volyymit määritellään European Energy Exchangen selvityshinnoilla jokaisen selvitysjakson lopussa. (HE 320/2022, 27; Think RE 2022.)

Saksan toimintamalli on tuonut paljon kritiikkiä sen laajamittaisuudesta ja epäoikeudenmukaisuudesta. Energia-alan toimijat nostavat esiin huolensa tulevaisuuden investoinneista uusiutuvaan energiaan, johon Saksalla on korkeat tavoitteet. Saksa pyrkii vuoteen 2030 mennessä kasvattamaan uusiutuvan energian tuotantomuotoja 80 prosenttiin, mikä vaatii paljon investointeja. Alan toimijat näkevät tuottokaton lisäävän investoijien riskiä, jolloin investoinnit toteutetaan muualle Eurooppaan. (Clean Energy Wire 2022.)

5 TUTKIMUSTULOKSET

Kappaleessa esitetään haastattelun rakenne, kysymykset sekä saadut vastaukset. Haastatteluiden tavoitteena oli saada käsitys siitä, millaisia vaikutuksia windfall-verolla on kohdeyritykselle. Haastatteluissa tavoitteena oli myös saada näkemyksiä, onko Suomen windfall-verotus hyvän verotuksen ominaispiirteet täyttävää. Kappaleen lopussa esitetään myös vertailumaiden toimien välisiä eroja.

5.1 Haastattelun rakenne ja kohdeyrityksen esittely

Haastattelu toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluna. Puolistrukturoitu haastattelu valittiin muodoksi, sillä vastaajilta haluttiin vapaita vastauksia, joista saatiin rakennettua tiivistetyt vastaukset helposti ymmärrettäviksi. Haastateltavat henkilöt ovat yrityksen ylempiä toimihenkilöitä, joiden tehtävät ovat sellaisia, joissa windfall-verotus tulee huomioida. Haastattelun kysymykset rakennettiin teoriavaiheessa heränneiden kysymysten perusteella, niin että teoriaosuutta voidaan verrata kerättyyn aineistoon. Kysymykset aseteltiin siten, että aihe siirtyi isommasta kokonaisuudesta kohdeyrityksen tasolle. Kysymykset aseteltiin tiettyyn järjestykseen, sillä haastattelusta haluttiin saada ensin yleiskuvaa veron vaikutuksista energia-alalla, jonka jälkeen siirryttiin yrityskohtaiselle tasolle.

Kohdeyrityksenä on sähkömarkkinoilla toimiva konserni, jonka toiminta koostuu sähkön, lämmön ja veden palveluiden tarjoamisesta asiakkailleen. Yrityksen liikevaihto oli vuonna 2022 125 miljoonaa euroa, josta liikevoittoa syntyi 9,9 miljoonaa euroa. Yritys työllistää noin 110 henkilöä. Yrityksen taloudellista tilannetta voidaan pitää vakaana ja yritys on onnistunut erilaisten epävarmuustekijöiden ja muuttuvan maailmantilanteen aikaan pitämään asiakashinnat kohtuullisina ja samalla varmistamaan kilpailukykyisen toiminnan.

5.2 Haastattelun tulokset

Ensimmäisessä kysymyksessä pohdittiin veron vaikutuksia energia-alaan. Vastauksissa nostettiin esiin veron voimassaoloaika. Veron voimassaoloajan jäädessä vuoden mittaiseksi uskotaan, että verosta ei koidu haittaa. Veron voimassaoloajan jäädessä vuoden mittaiseksi ei veron uskota vaikuttavan investointeihin. Vastaa- jien mukaan investoinnit alkavat mahdollisesti kärsimään, jos verotus jää jatku- vaksi tavaksi kerätä valtiolle tuloja. Lisäksi energia-alan yritysten erilaiset tilanteet vaikuttavat maksettavan veron määrään. Veroon ei vaikuta pelkästään sähköntuo- tanto vaan yritysten tekemät suojaustoimet viimevuonna, mikä vaikuttaa yritysten maksamaan veron määrään. Suomessa toteutettavaa veromallia vastaajat pitävät hyvin sattumanvaraisena, sillä malli ei huomioi mitenkään yrityksen tekemiä ris- kienhallintapäätöksiä viimeiseltä kahdelta vuodelta, eikä alalla ole tästä aiheesta paljoa keskusteltu. Vastaajat uskovat myös, että energia-alalla yritykset tekevät tilinpäätösjärjestelyjä ja verosuunnittelua niin, että veroa maksettaisiin mahdolli- simman vähän.

Toisessa kysymyksessä keskityttiin Suomen ja Ruotsin windfall-verotuksen eroihin ja selvitettiin kokevatko vastaajat, että Suomen malli on kilpailukykyä heikentävä tekijä. Vastauksissa todettiin, että Suomessa ei windfall-veroa edes maksettaisi, jos käytössä olisi samanlainen tuottokattomalli kuin Ruotsissa, joka itsessään vai- kuttaa suoraan käytössä olevaan rahan määrään ja sitä myötä on mahdollista, että se vaikuttaa kilpailukykyyn.

Seuraavassa vaiheessa siirryttiin kohdeyritykseen kohdistuviin kysymyksiin, joissa selvitettiin veron vaikutuksia yritykseen sekä selvitettiin verosuunnitteluun liitty- viä asioita. Kohdeyrityksen liiketoiminnasta windfall-veronalaisia liiketoimintoja ovat sähkön tuotanto ja myynti. Kohdeyritys on osa konsernia, jossa sähköntuo- tanto on mankala yhtiössä. Vero ei vastaajien mukaan kohtele konserniyhtiöitä eriarvoisesti muihin yritysmuotoihin verrattuna. Vaikka mankala yhtiöön sijoitettu pääoma siirrettäisiin omaan taseeseen, ei se vaikuttaisi merkittävästi maksetta- vaan windfall-veron määrään. Yrityksessä käytetään kaikki laillisesti toteutettavat

verosuunnittelukeinot, jotka on mahdollista toteuttaa maksettavan veron vähentämiseksi. Kaupankäynti, jota on mahdollista siirtää esimerkiksi optiojärjestelyillä, siirretään ensi vuoden puolelle ja suurin osa näistä kaupoista on jo suunniteltu valmiiksi. Verotus vaikuttaa yrityksen riskienhallintaan juuri erilaisten suojausten näkökulmasta ja siihen miten erilaisia suojaustoimintoja tehdään. Verolla ei koeta olevan suuria hallinnollisia vaikutuksia yritykseen. Vaikka veroa tullaan maksamaan arvioiden mukaan noin kolme miljoonaa euroa, nostetaan haastattelussa esiin, että yritys tulee tekemään historian parhaan tuloksensa, samalla kun se on tarjonnut asiakkailleen maan edullisimpia sähkön hintoja. Tässä tapauksessa todetaan kaikkien olevan voittajia, myös valtion, joka saa yritykseltä windfall-verotuotoja yrityksen riskienhallinnassa tehtyjen oikeiden päätöksiensä vuoksi. Lopuksi todettiin, että ei kohdeyrityksen hyvä tulos ole tuurista kiinni, vaan juuri oikeiden päätösten tekemisestä oikea-aikaisesti, joka on mahdollistanut vakaan toiminnan.

Viimeisessä osassa kysymykset koostuivat hyvän verotusjärjestelmän ominaisuuksista. Haastattelussa esiteltiin kaikki teoriaosuudessa esitetyt hyvän verojärjestelmän ominaisuudet, joita vertailtiin windfall-veroon. Tehokkuutta arvioitaessa windfall-veroa kuvattiin hyvin samanlaiseksi veroksi kuin tavanomainen öljyn korkea verotus. Valtionveropohjaa katsottaessa on ymmärrettävä, että jostakin valtion tulee kerätä verotuottoja. Veroa pidettiin tehokkaana, kunhan verotus toteutetaan tasapuolisesti kaikkia kohtaan. Haastateltavat pitävät veroa myös oikeudenmukaisena, sillä veroilla tullaan rahoittamaan sähköhyvitykset kuluttajille. Windfall-veroa pidetään myös suurin osin yksinkertaisena, vaikka jotkut tekijät saattavat vaikuttaa veron laskentaan. Veroa pidetään myös hallinnollisesti tehokkaana, jos sitä verrataan esimerkiksi sähköhyvitysten aiheuttamaan työhön, jotka yritys joutuu myös tekemään.

5.3 Valtioiden toimien erot

EU-asetuksessa on annettu mahdollisuus toteuttaa ylisuurien tuottojen leikkaamista eri tavoin valtioiden erityispiirteet huomioiden. Suomen mallia vertaillen

voidaan todeta, että Ruotsin ja Tanskan malleja pidetään suotuisimpina kuin Suomen mallia. Ruotsi ja Tanska toteuttavat molemmat EU-asetuksen mukaisen tuottokattomallin. Ruotsissa tuottokatto on voimassa 1.3.2023-30.6.2023 ja Tanskassa vuoden 2022 joulukuusta vuoden 2023 kesäkuuhun. Suomessa vero on voimassa koko verovuoden 2023 ja veroa maksetaan oman pääoman 10 % normaalituoton ylittävästä osasta. Vertaillessa valtioiden toimien eroja tulee huomioida, että Suomi ja Tanska sekä Suomen suurin kilpailija Ruotsi toimivat yhtenäisillä sähkömarkkinoilla. Yhtenäisten sähkömarkkinoiden vuoksi arvioidaan veron vaikutusten olevan negatiivisia verratessa muiden maiden malleihin. Ruotsissa arvioidaan, että tuottokaton voimassaolon aikana hinnat eivät ylitä tuottokattoa. Tuottokaton alle jäävästä sähköstä ei siis veroteta ylituottoja, jolloin tämä itsessään heikentäisi Suomen kilpailuasemaa Ruotsiin verrattuna. Ruotsin ollessa Suomea edellä uusissa investoinneissa olisi alan toimijoiden mukaan tärkeää, että Suomi ei heikennä kilpailuasemaa verotuksella. Saksan verotusmallina on myös tuottokatto, jossa eri tuotantomuodoille on asetettu omat kynnysarvot, jotka poikkeavat EU-asetuksessa ehdotetusta kiinteästä hinnasta. Saksan mallissa huomioidaan erilaiset suojauskaupat, toisinkuin muiden maiden malleissa. Suojauskauppoja voidaan pitää osittain liikesalaisuutena, joten suojauskauppojen ilmoittamista voidaan pitää kyseenalaisena.

6 YHTEENVETO

Kappaleessa esitellään työn johtopäätökset sekä analysoidaan tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Lisäksi kappaleen lopussa esitetään vielä mahdolliset jatkotutkimusehdotukset aiheelle.

6.1 Johtopäätökset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää miten windfall-vero vaikuttaa suomalaisiin sähkömarkkinoilla toimiviin energiayhtiöihin. Windfall-veron vaikutuksia tutkittaessa on huomioitava, että vaikutukset ovat aina yrityskohtaisia. Investoinnit ja kilpailukyky nousivat tärkeimmiksi tutkittaviksi aiheiksi, sillä ne ovat nousseet suurimmiksi keskustelunaiheiksi. Huolet investointien heikentymisestä pohjautuvat suuresti siihen olettamukseen, että veron voimassaoloaika tulisi olemaan pidempi kuin ehdotettu yksi verovuosi. Veron ollessa voimassa vain vuoden 2023, ei verolla nähdä olevan vaikutuksia investointeihin. Kilpailukykyä muihin EU-maihin verrattessa, tulee huomioida, että jos investoinnit säilyvät ennallaan, ei kilpailukykyään heikkene huomattavasti. Suomen windfall-vero kuitenkin leikkaa kaikkien toimijoiden kassavirtaa, toisinkuin Ruotsissa ja Tanskassa käytössä oleva tuottokattomalli, mikä itsessään heikentää suomalaisten yhtiöiden käytössä olevaa rahaa tehdä investointeja. Windfall-veron todellista vaikutusta suomalaisten energiayhtiöiden investointeihin on vaikea arvioida ennen kuin verot on kerätty ja nähdään, säilyikö investointitaso ennallaan. On mahdollista, että kertaluontoisen veron käyttöönotto lisää epävarmuustekijöitä tulevaisuuden investointeihin. Energia-alan yhtiöt pystyvät kuitenkin tekemään verosuunnittelua ja erilaisia tilinpäätökseen liittyviä asioita, jotka mahdollistavat maksettavan summan pienentämisen, jolloin veron vaikutukset tulevat todennäköisesti olemaan maltillisemmat kuin yleinen keskustelu antaa ymmärtää. Voidaan olettaa, että kaikki sähköyhtiöt ovat kykeneviä maksamaan windfall-veron ja vaikuttamaan sen suuruuteen oman toimintansa avulla.

Windfall-veron vaikutuksia kohdeyritykseen arvioitaessa huomattiin, että yritys on jo pitkälti suunnitellut toimintansa niin, että verotus ei heikentäisi yrityksen investointikyvykkyyttä tai kilpailukykyä. Yrityksen tekemät riskienhallintaratkaisut veropohjan pienentämiseksi ovat järkeviä, ja muutkin yritykset tulevat niitä tekemään. Kohdeyrityksen koko rajaa kuitenkin itsessään sitä mitä heidän on mahdollista tehdä suojautuakseen verolta verrattuna suurempiin yrityksiin, joissa verosuunnittelu antaa enemmän mahdollisuuksia veropohjan pienentämiseen. Vaikka veroa on joidenkin toimijoiden mukaan pidetty monimutkaisena ja epäoikeudenmukaisena, kohdeyrityksessä vero nähdään kuitenkin oikeudenmukaisena ja selkeänä. Veroa pidetään oikeudenmukaisena, sillä yhtiö on pystynyt epävarmassa ympäristössä tarjoamaan asiakkailleen halpoja hintoja sekä tekemään hyvän tuloksen, josta windfall-verolla kerätyillä tuloilla rahoitetaan Suomessa toteutettavat tukitoimet. Windfall-veron ei siis koeta vaikuttavan yrityksen toimintaan millään tavalla, jos veron voimassaoloaika on ehdotetun vuoden mittainen. Jos veron voimassaoloaika kuitenkin pitenee, yrityksen tulee arvioida, millaisia vaikutuksia nyt tehdyillä suojaustoimilla on tulevaisuudessa. Yrityksen on kuitenkin mahdollista seuraavinakin vuosina tehdä verosuunnittelua niin, ettei veron mahdollinen jatkuminen heikennä yrityksen tilannetta huomattavasti.

Euroopan unionin maiden vertailuja tehdessä voidaan huomata, että Ruotsi nousee aina ensimmäisenä vertailumaana esiin, sillä Suomi ja Ruotsi toimivat yhtenäisillä markkinoilla. Suomen veromalli on selvästi sattumanvaraisempi kuin muiden vertailuun otettujen maiden mallit. Saksan malli, jossa tuotantomuodoille on asetettu eri tuottorajat, pidetään hyvinkin mielivaltaisena, eikä maan malli olisi Suomessa kannattava. Voidaan todeta, että Suomen veromalli tulee leikkaamaan yritysten tuloksia varmemmin kuin muiden vertailussa olevien maiden mallit. Ruotsissa ja Tanskassa on arvioitu, että sähkön hinta ei mahdollisesti nouse tuottokaton rajan yläpuolelle, jolloin verotettavia ylituottoja ei syntyisi. Suomessa alan toimijat olisivat enemmän myös EU-asetuksessa ehdotetun tuottokaton puolella, koska sähkön hinnat ovat tällä hetkellä niin alhaisia, ettei verotettavaa ylituottoa syntyisi.

Windfall-veroa arvioitaessa kriteereinä käytettiin teoriakappaleessa esitettyjä hyvän verotusjärjestelmän ominaispiirteitä. Windfall-veroa voidaan pitää tehokkaana sen ollessa kertaluontoinen vero, joka toteutetaan tasapuolisesti kaikkia kohtaan. Vaikka verorasitus kasvaakin yrityksillä, on selvää, että valtio tarvitsee verotuloja ja usein verot kohdistuvat yrityksiin, jotka tekevät hyvää tulosta. Valtion asettamat sähkön tukitoimet tullaan rahoittamaan windfall-verotuotoilla, jolloin voidaan veroa pitää myös oikeudenmukaisena tulonsiirrossa. Kuluttajat ovat maksaneet yrityksille kalliista sähköstä ja nyt osa kuluttajista saa sähköhyvityksiä tästä johtuen. Windfall-veroa voidaan pitää myös yksinkertaisena, vaikka jotkut toimijat ovat veroa moittineet sen epäselvyydestä. Yksinkertaisuutta vahvistaa veron kertaluontoisuus, joka toteutuessaan ei vaikuta yritysten tulevaisuuden verotuksen arviointiin. Veroa voidaan pitää myös hallinnollisesti tehokkaana ja toimivana, sillä veron ei uskota lisäävän hallinnollisia kuluja, eikä myöskään huomattavasti työn määrää. Windfall-veron voidaan siis olettaa täyttävän kaikki hyvän verotuksen ominaispiirteet, vaikka vero onkin saanut paljon kritiikkiä.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimusta arvioitaessa valitsin vaihtoehtoisia, mutta kuitenkin tunnettuja kriteerejä (ks. esim. Eriksson & Kovalainen 2015, 308) reliabiliteetin ja validiteetin sijaan. Reliabiliteetin ja validiteetin arviointia voidaan pitää ongelmallisena laadullisessa tutkimuksessa, sillä käsitykset perustuvat siihen, että tutkija pääsisi käsiksi objektiiviseen totuuteen ja todellisuuteen (Puusa & Juuti 2020).

Tutkimuksen luotettavuuden vahvistamiseksi aiheeseen perehdyttiin niin laajasti kuin oli mahdollista saatavilla olevan tiedon avulla. Tutkimuksen edetessä pyrittiin ottamaan huomioon saatavilla olevat eri näkökohdat aihepiiristä, jotta luotettavuus esitettävään aiheeseen säilyy koko tutkimuksen ajan. Luotettavuutta arvioitaessa tulee Puusan & Juutin (2020) mukaan arvioida ilmiön ja valitun tutkimusmenetelmän vastaavuutta. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa, miten windfall-verotus vaikuttaa sähkömarkkinoilla toimiviin energiayhtiöihin. Tavoitteen saavuttamiseksi haastatteluaineisto kerättiin puolistrukturoidulla haastattelulla,

jossa kysymykset oli määritelty ennakkoon, mutta vastaukset avoimia. Tutkimusmenetelmä on mielestäni sopiva, sillä aiheesta saatava tieto on hyvin rajallista ja aineiston keruuta varten piti löytää ihmisiä, jotka tunsivat aihepiirin. Haastattelun lisäksi sekundaariaineistona käytettiin olemassa olevaa aineistoa, jotta haastatelluaineiston ymmärrys ja sen tarkastelu olisi laadullisempaa. Tutkimuksen luotettavuutta kuitenkin heikentää vain yhden yrityksen tarkastelu, jolloin tutkimustulokset pohjautuvat suuresti kohdeyritykseen. Haastatteluista saatuja vastauksia pyrittiin arvioimaan reflektoiden omien käsitysten ja ymmärryksen perusteella.

Laadullista tutkimusta arvioitaessa luotettavuuteen liitettävänä kriteereinä voidaan lisäksi käyttää tutkimuksen uskottavuutta, siirrettävyyttä sekä vahvistettavuutta (Eriksson & Kovalainen 2015, 308). Uskottavuutta on pyritty lisäämään tutkimuksessa esittämällä tietoa tutkittavasta aiheesta laajasti ja kytkemällä esitetyt tiedot saatuihin vastauksiin. Tutkimuksen siirrettävyydellä tarkoitetaan sitä, voidaanko esimerkiksi tutkimuksen löydöksiä käyttää laajemmin toisessa kontekstissa (Eriksson & Kovalainen 2015, 308). Tämän tutkimuksen siirrettävyyttä arvioitaessa tulee huomioida, että tutkimuksessa haastateltiin vain yhtä yritystä, jolloin tutkimustulokset voivat olla toiselle yritykselle erilaiset. Tutkimuksen voi mielestäni siirtää, mutta uudessa tutkimuksessa tulee huomioida tämän tutkimuksen ajallinen yhteys tutkittavaan asiaan ja sen vuoksi saatavilla olevaan rajalliseen tietoon. Tutkimuksen vahvistettavuudella tarkoitetaan, että tutkimuksen aineiston tulkinta voidaan linkittää tutkittuun teoriaan sekä esittää tiedot ymmärrettävällä tavalla (Eriksson & Kovalainen 2015, 308). Tutkimusprosessin aikana vahvistavuutta heikensi mahdolliset muutokset veron täytäntöönpanoon ja sen lopulliseen malliin sekä vieraskielisen teoria-aineiston ymmärtäminen. Tutkimuksen edetessä tuli pohtia tarkkaan mitä mahdollisia muutoksia voi tapahtua sekä miten se vaikuttaisi tutkimukseen. Vieraskielistä tekstiä ja sen käännöksiä pyrittiin vahvistamaan lähteiden käytöllä, jonka avulla saatiin rakennettua yhteneväinen teoriaosuus. Haastatteluista saadut vastaukset ja johtopäätökset pyrittiin rakentamaan helposti ymmärrettäväksi, jotta lukija saa selkeän käsityksen tehdyistä johtopäätöksistä.

Tutkimuksen eettisyyden varmistamiseksi on noudatettu hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti oikeita tapoja tiedonhankintaan sekä lähdeviitteisiin, jotka on dokumentoitu oikeaoppisesti. Ennen haastattelua osallistujilta pyydettiin lupa nauhoitukseen sekä ilmoitettiin tavasta hävittää tallenne aineiston analysoinnin jälkeen. Haastattelun alussa kerrottiin tutkimuksen taustoista ja tavoitteista. Lisäksi tutkimukseen kirjoitetut haastattelun vastaukset lähetettiin osallistujille ja heiltä saatiin lupa lopulliseen julkaisuun. Tutkimus toteutettiin siten, ettei aiheesta koidu haittaa tutkimukseen osallistuville osapuolille, tämä varmistettiin sillä, että haastatteluihin osallistuneiden henkilöiden tiedot pidettiin anonyymina.

6.3 Jatkotutkimusehdotukset

Jatkotutkimusehdotuksina esittäisin tälle tutkimukselle tutkimusta siitä, miten windfall-verotus vaikutti yrityksen tilanteeseen reaalisesti, kun verot on toimeenpantu ja vaikutukset nähdään yrityksessä. Tutkimuksessa voitaisiin ottaa tarkkailuun suurempi otanta, jotta saadaan tutkittua erilaisten yhtiömuotojen välisiä eroja veron vaikutuksista.

Toisena tutkimusehdotuksena aiheelle olisi, vaikuttiko windfall-verotus yritysten investointeihin ja nähdäänkö investointien hidastuneen lyhyellä aikavälillä. Tutkimuksessa voitaisiin myös tutkia ovatko sähkömarkkinoilla toimivat yritykset pyrkineet löytämään erilaisia omistusrakenteita investointeihin, sillä nykyisessä windfall-verossa erilaiset omistusrakenteet vaikuttavat veron määrään negatiivisesti tai positiivisesti.

LÄHTEET

A 2022/1854. Neuvoston asetus (EU) korkeisiin energianhintoihin liittyvistä hätätoimenpiteistä. Viitattu 24.3.2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R1854&qid=1679562774302&from=en>

Baunsgaard, T. & Vernon, N. 2022. Taxing Windfall Profits in the Energy Sector. International Monetary Fund. Viitattu 30.3.2023. <https://www.imf.org/en/Publications/IMF-Notes/Issues/2022/08/30/Taxing-Windfall-Profits-in-the-Energy-Sector-522617>

Chennells, L. 1997. Labour`s Windfall Levy. Institute for Fiscal Studies. Viitattu 15.2.2023. https://ifs.org.uk/sites/default/files/output_url_files/comm59.pdf

Chisholm, A. 2004. Derivatives Demystified: A Step-by-Step Guide to Forwards, Futures, Swaps and Options. Wiley.

Clean Energy Wire. 2022. Renewables industry warns German windfall tax on profits could scare off investors. Viitattu 27.3.2023. <https://www.cleanenergywire.org/news/renewables-industry-warns-german-windfall-tax-profits-could-scare-investors>

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2012. Energiaopas pienille ja keskisuurille yrityksille. Viitattu 28.2.2023. <https://ek.fi/wp-content/uploads/energiaopas.pdf>

Energiateollisuus & Fingrid. 2009. Hyvä tietää sähkömarkkinoista. Viitattu 28.2.2023. https://www.fingrid.fi/globalassets/dokumentit/fi/julkaisut/uusi-versio_sahkomarkk.pdf

Energiateollisuus. 2022. Energiavuosi 2022 Sähkö. Viitattu 7.2.2023. https://energia.fi/files/4428/Sahkovuosi_2022.pdf

Energiateollisuus. 2023. Sähköalan väliaikainen voittovero turha ja haitallinen - siitä on päästävä irti mahdollisimman nopeasti. Viitattu 19.3.2023.

<https://www.epressi.com/tiedotteet/energia/sahkoalan-valiaikainen-voittovero-turha-ja-haitallinen-siita-on-paastava-irti-mahdollisimman-nopeasti.html?customer=417>

Energiauutiset. 2022. Windfall – voimalaitokset verolle? Viitattu 16.2.2023. <https://www.energiuutiset.fi/kategoriat/markkinat/windfall-e2-80-94-voimalaitokset-verolle.html>

Energiavirasto. 2022. Sähkön toimitusvarmuus vuonna 2022. Viitattu 3.4.2022. <https://energiavirasto.fi/documents/11120570/13026619/S%C3%A4hk%C3%B6n+toimitusvarmuus+vuonna+2022.pdf/beb5dcf4-3963-ceae-ae53-8efc7ed0115b/S%C3%A4hk%C3%B6n+toimitusvarmuus+vuonna+2022.pdf?t=1669885238812>

Energiavirasto. 2023. Sähköhyvitys ja muut valtion tukimuodot. Viitattu 3.4.2023. <https://energiavirasto.fi/sahkohyvitys-ja-muut-valtion-tuet>

Eriksson P. & Kovalainen A. 2016. Qualitative methods in business research. 2. painos. Lontoo. Sage.

Ernst & Young. 2023. Danska prisloftt på elektricitet tager form med nyt lovforslag. Viitattu 24.3.2023. https://www.ey.com/da_dk/power-utilities/dansk-prisloft-pa-elektricitet-tager-form-med-nyt-lovforslag

Euroopan komissio. 2023. Komissio ehdottaa EU:n sähkömarkkinoiden rakennuudistusta uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämiseksi, kuluttajien suojelemiseksi ja teollisuuden kilpailukyvyyn parantamiseksi. Viitattu 30.3.2023. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_23_1591

Fingrid. 2022. Johdanto sähkömarkkinoihin. Viitattu 6.2.2023. <https://www.fingrid.fi/sahkomarkkinat/markkinoiden-yhtenaisyyt/johdanto-sahkomarkkinoihin/>

Finlex. 2019. Työ- ja elinkeinoministeriön asetus sähköliiketoimintojen eriyttämisestä. Viitattu 16.2.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20191305>

Folketinget. 2023. L 68 Forslag til lov om et loft over indtægter fra elproduktion. Viitattu 24.3.2023. https://www.ft.dk/ripdf/samling/20222/lovforslag/l68/20222_l68_som_fremsat.pdf

Fortum. 2022. Why is electricity traded on exchanges? Viitattu 4.3.2023. <https://www.fortum.com/about-us/newsroom/forthedoers-blog/why-electricity-traded-exchanges>

HE 320/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle sähköalan ja fossiilisten polttoainesten alan väliaikaisia voittoveroja koskevaksi lainsäädännöksi. Eduskunta. Viitattu 1.2.2023. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_320+2022.aspx

Keskuskaupakamari. 2023. Puhtaan energian investointiedellytykset on turvattava windfall-veroa säädettäessä. Viitattu 5.2.2023 <https://kaupakamari.fi/tiedote/puhtaan-energian-investointiedellytykset-on-turvattava-windfall-veroa-saadettaessa/>

Lagrådsremiss. 2023. Tillfällig skatt på vissa elproducenters överintäkter. Viitattu 22.3.2023 <https://www.regeringen.se/contentassets/44adb2655f9c40389394d4ec87a92cb3/tillfallig-skatt-pa-vissa-elproducenters-overintakter.pdf>

Lazzari, S. 2006. The Crude Oil Windfall Profit Tax of the 1980s: Implications for Current Energy Policy. Viitattu 16.2.2023. <https://liheapch.acf.hhs.gov/pubs/oil-windfall.pdf>

Myrsky, M. 2013. Suomen veropolitiikka. 1. painos. Helsinki. Talentum.

Nord Pool. 2020a. Day-ahead market: Price formation. Viitattu 3.4.2023. <https://www.nordpoolgroup.com/en/the-power-market/Day-ahead-market/Price-formation/>

Nord Pool. 2020b. Intraday Market. Viitattu 3.3.2023. <https://www.nordpoolgroup.com/en/the-power-market/Intraday-market/>

Omavoima. 2022. Sähkömarkkinakatsaus ja tietoa spot-hinnan muodostumisesta. Viitattu 13.2.2023. <https://omavoima.fi/ajankohtaista/sahkomarkkinakatsaus-ja-tietoa-spot-hinnan-muodostumisesta>

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki. Gaudeamus.

Reiss, P.C. & White, M.W. 2008. What changes energy consumption? Prices and public pressures. The RAND Journal of Economics, 39, 3, 636–663. Viitattu 7.2.2023. <https://doi.org/10.1111/j.1756-2171.2008.00032.x>

Richter, T., Bothe, D. & Jansen, M. 2022. Riskante Bremsmanöver – Die Abschöpfung sog. Überschusserlöse von Stromerzeugern finanziert die Entlastung der Letztverbraucher und kann dennoch teuer werden. Viitattu 24.3.2023. <https://www.frontier-economics.com/media/5602/briefing-frontier-plus-If-riskante-bremsmanoever-die-abschoepfung-sog-ueberschusserloese.pdf>

Rothovius, T., Nikkinen, J., Sihvonen J. & Klemola, A. 2013. Johdannaisten hyödyntäminen energiayhtiön liiketoiminnassa. Vaasan yliopiston julkaisuja, selvityksiä ja raportteja 193. Viitattu 4.3.2023. https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/7921/isbn_978-952-476-509-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

S&P Global. 2022. German windfall power tax to start Dec 1, price caps from January. Viitattu 24.3.2023. <https://www.spglobal.com/commodityinsights/en/market-insights/latest-news/electric-power/112822-german-windfall-power-tax-to-start-dec-1-price-caps-from-january>

Scharff, R. & Amelin, M. 2016. Trading behaviour on the continuous intraday market Elbas. Energy Policy. 88, 544–577. Viitattu 4.3.2023. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2015.10.045>

Skatteverket. 2023. Skatt på övervinster från elproduktion. Viitattu 22.3.2023. <https://www.skatteverket.se/omoss/press/nyheter/2023/nyheter/skattpaovervinsterfranelproduktion.5.48cfd212185efbb440b2eab.html>

Smith, A. 2000. Wealth of Nations. Electric Book Company. ProQuest Ebook Central. Viitattu 27.2.2023. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.puv.fi/lib/vamklibrary-ebooks/detail.action?docID=3008435>.

TaVI 72/2022 vp. Valiokunnan lausunto TaVL 72/2022 vp– HE 320/2022. Viitattu 3.4.2023. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/TaVL_72+2022.pdf

Tax Foundation. 2023. Windfall Profits Tax. Viitattu 15.2.2023. <https://taxfoundation.org/tax-basics/windfall-profits-tax/>

Think RE. 2022. Electricity price cap & the windfall tax. Viitattu 30.3.2023. https://www.think-renewable.com/knowledge-hub/electricity-price-cap-the-wind-fall-tax#scroll_up

Tilastokeskus. 2022. Pandemiasta toipuminen ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan johivat energiahyödykkeiden hinnat jyrkkään nousuun. Viitattu 7.2.2023. <https://stat.fi/julkaisu/cktyeqofs24270c529ia6x4i1>

Tilastokeskus. 2023a. Energian kokonaiskulutus väheni 5 % vuonna 2022. Viitattu 18.4.2023. <https://stat.fi/julkaisu/cl8lnt36ar51h0duts69hbekez>

Tilastokeskus. 2023b. Johdannaiset. Viitattu 4.3.2023. <https://www.stat.fi/meta/kas/johdannaiset.html>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2021. Uudistuvan teollisuuden strategia. Viitattu 30.3.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163275/TEM_2021_44.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022a. Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- ja energiastrategia. Viitattu 2.4.2022. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164321>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022b. Energiasodan välitilin päätös. Viitattu 7.2.2023. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/energiasodan-valitilinpaatos>

Valtioneuvosto. 2021. Suomen kestävä kasvun ohjelma: Elpymis- ja palautumissuunnitelma. Viitattu 3.4.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163176/VN_2021_52.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Valtiovarainministeriö. 2010. Verotuksen kehittämistyöryhmän väliraportti 35/2010. Viitattu 27.2.2023. <https://docplayer.fi/5704041-Verotuksen-kehittamistyoryhman-valiraportti-35-2010-verotus.html>

Valtiovarainministeriö. 2022. Arvioita mahdollisista toimista sähkön korkeaan hintaan liittyen. Viitattu 2.4.2023. <https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/132018721/VM+S%C3%A4hk%C3%B6n+hinta-ty%C3%B6ryhm%C3%A4+Muistio+3008.pdf/6f776af9-cdb0-2388-1dbe-19ee1b3957ef/VM+S%C3%A4hk%C3%B6n+hinta-ty%C3%B6ryhm%C3%A4+Muistio+3008.pdf?t=1662020882970>

Valtiovarainministeriö. 2023. Verokartoitukset 2023. Viitattu 3.4.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164690/2023_VM_15.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Verbruggen, A. 2008. Windfalls and other profits. Energy Policy. 36, 9, 3249–3251. Viitattu 5.3.2023. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2008.05.032>

VN/32728/2022. Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisia voittoveroja koskevaksi lainsäädännöksi. Viitattu 23.3.2023. <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=e8e8c063-bd0b-4d40-97b8-c1e453c4557d>

Yle. 2022. Näin Suomi laittaa sähköyhtiöiden suurvoitot verolle – valtio aikoo saada 0,5–1,3 miljardia euroa, Energiateollisuus hämmästyí. Viitattu 2.4.2023. <https://yle.fi/a/74-20007140>